

Yaratılış: Yokluktan Varlığa

25 Temmuz 2013

Hadisler

İmrân b. Husayn (ra), (çevre kabilelerden görüşmek üzere bazı heyetler geldiğinde) Hz. Peygamber'in yanına girmiştim, Hz. Peygamber (sav), (yaratılışın başlangıcına ilişkin kendisine sorulan bir soru üzerine) ... şöyle buyurmuştur: "(Ezelde) Allah vardı ve O'ndan başka hiçbir şey yoktu..." (B3191 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 1)

Ebû Hüreyre anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü! Canlılar neden (hangi maddeden) yaratılmışlardır?" diye sordum. Resûlullah, "Sudan" buyurdu. (T2526 Tirmizî, Sıfatü'l-cenne, 2)

Hiz. Âişe'nin naklettiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "Melekler nurdan, cinler alevli ateşten, Âdem ise size (Kur'an'da) tarif edildiği üzere (balçıktan) yaratılmıştır." (M7495 Müslim, Zühd, 60)

Ebû Hüreyre'nin (ra) naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar. Sonra anne ve babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecûsî yapar." (B1385 Buhârî, Cenâiz, 92)

Ebû Musa el-Eş'arî'nin bize naklettiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "Allah, Âdem'i yeryüzünün her tarafından aldığı bir miktar topraktan yarattı. Bu sebeple Âdemoğulları (renk ve tabiat yönünden) yeryüzü kadar (değişik şekillerde vücuda) geldiler. Onlardan kimi kızıl, kimi beyaz, kimi siyah, kimi de bunların karışımı (melez); kimi yumuşak, kimi sert, kimi kötü, kimi de iyi (huylu olarak dünyaya) geldi." (D4693 Ebû Dâvûd, Sünnet, 16)

Açıklama

Takvimler hicretin dokuzuncu yılını gösteriyordu. Yeryüzünde inşa edilmiş ilk mâbet olan Kâbe nihayet şirkin boyunduruğundan kurtulmuştu. Beytullah, müminlerin gönüllerini azamet, celâl ve vahdaniyet duygularıyla yeniden ilâhî renge boyuyordu. Mekke'nin fethi pek çok insanın kalbindeki kilitleri de açmıştı. Bunu yapamayanların ise hiç değilse akıllarında İslâm hakkında giderilmeyi bekleyen bir merak duygusu uyandırmıştı. Artık önü alınamayan bir gerçek vardı, o da insanların İslâm'la yüzleşmek istemeleriydi. Hübel'i, Lât'ı, Uzza'yı, asla yıkılmaz sanılan sözde ilâhları yıkan neydi? Kim dize getirmişti, Kureyş'i, Ebû Leheb'i ve Ebû Cehil'i? İslâm'a karşı çıkanların sonu, Ebâbîl'in önünde dağılan Ebrehe'nin askerleri gibi olmuştu. Bedir, Hendek, Hayber şahitti buna... Bütün bunlar nasıl olup bitmişti? Yıkılmaz sanılan putlar nasıl yıkılmış, eğilmez sanılan ceberutlar nasıl dize gelmişti?

Bu soruların cevaplarını arayan çok sayıda kabile, Hz. Peygamber ile görüşmek üzere Medine'ye heyetler gönderiyordu. Onlar Medine'ye, Mescid-i Nebevî'ye bazen meraklı gözlerle, bazen Hakkı arayan gönüllerle geliyorlardı... ve herkes nasibinde ne varsa geriye onunla dönüyordu. İmrân b. Husayn'ın naklettiğine göre, gelen heyetlerden biri de, Temîmoğullarındandı. Allah Resûlü konuşmasının başında, vereceği müjdeyi kabul etmelerini istemişti onlardan. Belki bu müjde inanmanın ne büyük güç olduğunun muştusuydu, belki cennetin müjdesi... Fakat kısa geçen görüşmede belli oldu ki, Temîmoğullarının, hakikate kulak vermek yerine, Arap yarımadasında hükümrân olduğunu gördükleri bu yeni güçten maddî olarak yararlanmaktan öte bir arzuları yoktu. Onlar müjde olarak, altın, gümüş bekliyorlardı. En büyük ganimet olan Allah'ın rıza ve hoşnutluğunu reddediyorlardı. Belli ki onlar, bizim bunlara karnımız tok, diyorlardı. Onlar başlı başına zaten çok güzel olan kurtuluş müjdesini almayı reddetmişlerdi, üstelik onlara bu müjdeyi uzatan el Peygamber'in elleriyken...

Bu sefer mescitte Yemenli bir topluluk vardı. Sevgili Peygamberimiz, Temîmoğullarının geri çevirdikleri müjdeyi onların kabul etmesini istedi. Allah Resûlü'nün haber verdiği müjde umutlandırdı onları... Yemenlilerin karanlıklardaki kalpleri aydınlandı. Onlar Hz. Peygamber'in müjdesini kabul ettiklerini söylediler. Ayrıca, İslâm'ı daha iyi anlama ve yaratılışın başlangıcı hakkında bilgi alma konusundaki isteklerini de arz ettiler. Allah Resûlü onların isteklerini geri çevirmedi. Ne de olsa onlar en büyük müjdeye nail olmuş kişilerdi. Allah Resûlü, merak ettikleri yaratılış konusuyla ilgili onlara şu özlü sözleri söyledi: "Ezelde Allah vardı ve O'ndan önce hiçbir şey yoktu. Allah'ın arşı su üzerinde bulunuyordu. Sonra Allah gökleri ve yeri yarattı. Ardından da kâinatın tamamını (takdir ve tespit edip levh-i mahfûza) yazdı..."¹

Allah Resûlü onlara yaratılışın sırlı perdesini, semavî dinlerin yaratılış retoriğinin derin sembolizmle örülü kelimeleriyle aralamıştı... Hz. Peygamber bu tür sorulara her biri ince bir mânâ ile sırlanmış sözlerle cevap verirdi. O, Allah'ın nimetinin yeryüzü yaratıldığından beri hiç eksilmediğinden bahseder, gece gündüz Allah'ın sağ elinden nimetlerin aktığını anlatırdı. Bazen, Allah'ın sağ eli gibi, Allah'ın diğer elinde de (toplumlara) bereketler olduğunu belirtirdi.² Allah Resûlü bazen de, Allah'ın elinde tuttuğu teraziden bahseder, bu terazinin kefesinin bazı zamanlar indiğini, bazı zamanlar çıktığını ifade ederdi.³ Yaratılışın, Allah Resûlü'nün diliyle insan muhayyilesinde resmedildiği kelimelerdi bunlar: Arş, su, levh-i mahfûz, sağ el, sol el ve mizan (terazi)... Yaratılış ve hükümrânlığın ilâhî tılsımı olan kelimeler insanların muhayyilesinde azamet ve ihtişam çağrışımları yaparak, Yüce Yaratıcı'nın kudret, rahmet ve feyzi hakkında bir parça olsun fikir vermekteydi. Bu anlatım kuşkusuz Kur'an'ın anlatımıyla da benzerlik arz etmekteydi.

Allah'ın su üstündeki arşı, kâinatın yegâne hâkiminin Allah olduğunu fısıldıyordu kulaklara... Bu söz, "Allah kâinatın yaratıcısı ve hâkimidir." demekten daha etkili ve ucu bucağı tanımlanamaz olan sermedî kudreti daha çok betimleyicidir. Yaratılışla ilgili bu kudret levhası Kur'an'dan pek çok âyetle daha da zenginleşir. Bu derunî anlatımın bir yerinde, Allah'ın insanoğlunun perçeminden tuttuğundan bahseden âyet vardır.⁴ Diğer bir yerinde tüm kâinatın Rabbin elinde

dürölüp toplanması,⁵ başka bir yerinde Allah'ın elinin onların ellerinin üstünde olduğunun⁶ ifadesi...

Yaratılış, asırlardır insanoğlunun merakını cezbeden konulardan biridir. Nitekim yukarıda yer verilen hadiste bahsedildiği gibi, Yemenliler de aynı merak duygusuyla, yeni kabul ettikleri dinin rehberi olarak Peygamberimize ilk önce bu konu hakkında soru yöneltmişlerdi. İnsanın bu kadar mahlûkat içerisindeki yerinin ve değerinin ne olduğu, kendi varlığını anlamlandırabilmesi için her zaman önemli bir soru olmuştur. Bunun cevabı ise en güzel şekilde Kur'ân-ı Kerîm'deki yaratılışla ilgili âyetlerde verilmektedir. Kur'an, yaratılış olgusunun ayrıntılarını vermekten ziyade inananları, yaratılışın amacı ve gayesi hakkında düşünmeye sevk etmektedir. Nitekim Kur'an, "Yeryüzünde dolaşın da Allah başlangıçta nasıl yaratmış bir bakın."⁷ ikazıyla insanın, sahip olduğu akıl ve duyu gibi melekelerle, buna dair bir fikir edinebileceğini ima etmektedir. Buna göre kâinattaki her şey, yaratılanların çoğuna üstün kılınan insan⁸ için yaratılmıştır.

Kur'an'ın yaratılışla ilgili olarak insana sunduğu bilgiler, Allah'ın sonsuz kudretinin en belirgin tezahürlerindendir. Yaratılışın sırlı ve dehşetli hikâyesinin peşine takılmak, insanın Rabbi karşısındaki aczini ikrar etmesi olduğu kadar, rubûbiyet ve ulûhiyet nurunun ne denli sonsuz ve inançsızların ağızları ile söndüremeyecekleri kadar muhteşem olduğunun da kabulüdür. Soğuktan korunmak için elbiselere bürünen, sıcaktan bunalan, hastalıklar karşısında güçten düşüveren insan, kendisi ile ilgili pek çok şeyi kontrol edemezken, bütün arz sırlı bir biçimde Allah'ın kudretine boyun eğmekte; gökyüzündeki bulutlar, engin mavilikleri ile ufka doğru uzanıp giden denizler hep onun koyduğu kanunlar çerçevesinde varlıklarını sürdürmekte; güneş ve ay belli bir döngüye tâbi olarak itaat edilecek yegâne kudrete lisan-ı hâl ile işaret etmektedir. Karmaşık olduğu kadar ahenkli bir nizamın, bilimle çözümlemeye çalıştığımız, üzerine teoriler kurduğumuz kâinatın ve canlıların yaratılışına dair bu efsunlu hikâye merak duygumuzun en gözde konusu olmaya devam etmektedir.

Kur'an, bir taraftan Allah'ın Celâl ve Cemâl'inin bir yansıması olan yaratılışın loş resimlerini insan beyninin kıvrımlarına akıl ve muhayyilemizde farklı akisler ve çağrışımlar uyandıracak şekilde yansıtmakta, diğer taraftan âdeta ruh perdemizde damıttığı hakikatleri gönlümüze akıtmakta, yaratılışla ilgili bizi, bambaşka düşünce ve duyguların girdabında yoğurmaktadır. Önce, "Bitişik hâlde olan göklerle yerin birbirinden ayrıldığını",⁹ sonra, "göğün bir tavan gibi"¹⁰ "yükseltip"¹¹ "belli bir düzene konduğunu",¹² "birbiriyle ahenkli yedi göğün yaratıldığını",¹³ "dünyaya en yakın olan göğün yıldızlarla donatıldığını"¹⁴ ve "her biri belli bir süreye kadar akıp gitmekte olan güneşin ve ayın yaratıldığını"¹⁵ "ayın gökte aydınlık veren bir nur, güneşin ise ışık saçan bir kandil yapıldığını",¹⁶ daha sonra Allah'ın (cc), "yeri yayıp"¹⁷ "döşediğini",¹⁸ geniş yollarında gezip dolaşalım diye yeri insanlar için bir döşek yaptığını,¹⁹ sarsılmayalım diye oraya yükselen dağlar yerleştirdiğini, istediğimiz yere rahat gidebilelim diye dağların arasında geniş yollar açtığını²⁰ kendine ait eşsiz üslûbuyla aktarmaktadır.

Kur'an'ın resmettiği yaratılış tablosu, hayatın kaynağı pınarlarla can suyuna kavuşmaktadır. Nitekim Ebû Hüreyre Peygamber Efendimize "Ey Allah'ın Resûlü! Canlılar neden (hangi maddeden) yaratılmışlardır?" diye sormuş, Allah Resûlü, "Sudan" buyurmuştur.²¹ Bu açıklama Kur'an'ın yaratılışla ilgili verdiği bilgilerle tamamen uygunluk içindedir. Hadisler, Kur'an'ın anlatımı çerçevesinde daha da derin bir anlam kazanmaktadır. Âdem'in (as) insanlığın babası olması, ona "ebu'l-beşer"²² denmesi ve onun ilk insan ve ilk peygamber olarak topraktan yaratılmış olması,²³ ondan sonra gelecek insanların ise nutfe yani bir damla sudan yaratılması, yaratılışın kanunu olarak sürmektedir. Nitekim bu süreç Kur'an'da şöyle anlatılmaktadır: "Andolsun, biz insanı, çamurdan (süzülmüş) bir özden yarattık. Sonra onu nutfe (az bir su hâlinde) sağlam bir karargâha (ana rahmine) yerleştirdik. Sonra bu az suyu alaka (rahim duvarına asılan aşılınmış yumurta) hâline getirdik. Alakayı da mudğa (bir et parçası) yaptık. Mudğayı da kemiklere dönüştürdük ve bu kemiklere et giydirdik. Nihayet onu bambaşka bir yaratık (insan) olarak ortaya çıkardık. Yaratanların en güzeli olan Allah'ın şanı ne yücedir!"²⁴ Hz. Peygamber (sav) de insanın ana rahmine ilk düştüğü andan itibaren geçirdiği evreleri nutfe, alaka ve mudğa olarak zikretmiştir.²⁵

Kur'an'ın yaratılışla ilgili anlatımının pek çok yerinde sudan bahsedilmektedir. Bu anlatım kâh "Allah'ın yeryüzünde ırmaklar yarattığı"²⁶ ifadesiyle suyun tatlı serinliğine boyanvermekte, kâh Allah'ın gökyüzü ve yeryüzünden sonra, canlı olan her şeyi sudan yaratarak²⁷ onları yeryüzüne yaydığını; gökyüzünden su indirip her faydalı bitkiyi²⁸ ve meyveyi çiftler çiftler yarattığını²⁹ bildiren âyetlerle ilâhî rahmet eşliğinde damar damar süzülen ve tabiata hayat bahşeden sularla coşkun bir tabloya dönüşüvermektedir. Bu coşku topraktan fışkıran çeşit çeşit (bitki ile)³⁰ rengârenk gökkuşağına dönerken, her şeyin çift çift yaratıldığı³¹ gerçeği ile eşsiz yaratılış tablosuna yeni anlamlar katmakta, gökleri ve yeri altı evrede yaratan Allah, sonra işleri yerli yerince idare ederek (saltanatı ve kudretiyle) arşı üzerine tecelli etti³² âyetiyle tablonun en mutena yerine Allah'ın arşı yerleştirilmektedir. Bununla tüm varlığın Allah'ın arşı altında Rabbe itaat ile mükellef olduğu gerçeği derunî bir şekilde insan muhayyilesine sunulmaktadır.

Bütün kâinatı var ederken hiçbir yorgunluk duymayan³³ Allah'ın, gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları, hak ve hikmete uygun olarak ve belli bir süre için yaratmış olduğu,³⁴ ayrıca her şeyi yoktan var ettiği gerçeği böylece gözler önüne serilmektedir. Kur'an'ın yaratılışla ilgili anlatımı yer yer gündüzden süzülen ışık huzmeleri ile yoğrulmakta, yer yer gecenin karanlıklarına boyanmaktadır. "O, geceyi ve gündüzü de yarattı."³⁵ "Geceyi karanlık, gündüzü aydınlık yaptı."³⁶ "Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gidip gelmesinde akıl sahipleri için apaçık ibretler vardır."³⁷ âyetleri zaman sarkacını yerli yerince anlatımın içine sokuvermektedir. ve sonunda yaratılışla ilgili bu zengin Kur'anî bilgi dağarcığı, Allah'ın bir şeyi yaratmak istediği zaman ona "Ol!" demesinin yeterli olduğu tespitiyle³⁸ âdeti ilâhî bir mühür gibi var oluşa mühür vurmaktadır.

Kuşkusuz bu dağarcığın içinde melekler, insanlar, cinler, cennet ve cehennem hep beraber bulunmaktadır. Allah (cc) kâinatı yaratıp dünyayı yaşanır hâle getirdikten sonra, müminlerin annesi Hz. Âişe'nin naklettiği bir hadiste ifade edildiği üzere, nurdan melekleri, “yalın ateşten (alevden) cinleri”,³⁹ yeryüzüne halife olarak⁴⁰ topraktan da insanı yaratmıştır.⁴¹

Âdemoğullarının bir damla sudan, cinlerin ise alevden yaratılmış olduğu gerçeği eskatolojik düzlemde Kur'an'ın şu anlatımıyla biyolojik bir oluşun ötesine uzanıp uhrevî bir hâl almaktadır. Allah (cc) insanı yaratmayı murad ettiğinde, “Meleklerle; ‘Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım’, demişti. Onlar; ‘Biz, seni, şanına yakışmayan her türlü şeyden uzak tutarak övgü ile anıp dururken, sen orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın?’ demişlerdi. Allah da onlara; ‘Şüphesiz ben, sizin bilmediklerinizi bilirim!’, cevabını vermişti.”⁴² Nitekim Âdem'i yarattığında, “‘Ey Âdem! Onlara (meleklerle) bunların (eşyanın) isimlerini söyle.’ demişti de, Âdem onlara eşyanın isimlerini bildirince; ‘Ben size, muhakkak göklerde ve yerde görülmeyenleri (oralardaki sırları) bilirim. Bundan da öte, gizli ve açık, yapmakta olduklarınızı da bilirim, dememiş miydim?’ buyurmuştu.”⁴³ Söz konusu âyetler gözümüze zaman ve mekân ötesine açılan bir ufuk sererken, kulaklarımıza sonsuz bir hayatı fısıldamaktadır.

Yaratılış hikâyesi içinde en sancılı olan kuşkusuz insanın hikâyesidir. Allah Âdem'i yaratıp şekil verdikten sonra meleklerle, “Âdem'e secde edin!” diye emretmiş, İblis'in dışındakiler onun önünde saygı ile eğilmişlerdi. Ama İblis secde edenlerden olmadı.⁴⁴ Yüce Allah, İblis'e “Ben sana emretmişken seni secde etmekten alıkoyan neydi? diye sormuştu da (İblis); ‘Ben ondan daha üstünüm. Çünkü beni ateşten, onu çamurdan yarattın.’ demişti.”⁴⁵

İnsanoğlu, daha ilk yaratılışta Allah'ın Rab olduğunu tasdik etmiş, “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” hitabına, “Evet, buna şahit olduk!” karşılığını vermişti.⁴⁶ Bu doğrultuda meşhur sahâbî Ebû Hüreyre'nin rivayet ettiği bir hadiste ifade edildiği üzere, Allah Resûlü insanın yaratılışından bahsederken, “Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecûsî yapar. Nitekim hayvan da kusursuz olarak dünyaya gelir. Sen onda bir eksiklik görüyor musun?”⁴⁷ buyurarak insanın tertemiz, günahsız ve kusursuz bir şekilde yaratıldığına dikkat çekmiştir. Bu nedenle fıtrat, çeşitli olumsuz etkilere maruz kalmadığı müddetçe Yaratan'ı tanıma ve iyiliğe yönelme eğilimindedir. Bütün olumsuzluklara rağmen câhiliye gibi karanlık bir dönemde bile fıtratını koruyanlar bulunabilmektedir. Aslında peygamberlere kitap gönderilmesinin amacı da yaratılıştan sahip olunan temiz fıtratın bozulmamasını sağlamaktır. Peygamber Efendimizin insanların yaratılışlarına binaen söylediği şu sözü bunu kanıtlar niteliktedir: “İnsanlar gümüş ve altın madenleri gibi madenlerdir. İslâm'dan önce iyi olanları İslâm'dan sonra da iyidir. Yeter ki (dinlerini) iyi kavrasınlar.”⁴⁸

Allah Resûlü, Yemenli sahâbî Ebû Musa el-Eş'arî'nin naklettiği bir hadiste bunu daha da somutlaştırmaktadır. Buna göre “Allah, Âdem'i yeryüzünün her tarafından aldığı bir miktar topraktan yarattı. Bu sebeple Âdemoğulları (renk ve tabiat yönünden) yeryüzü kadar (değişik

şekillerde vücuda) geldiler. Onlardan kimi kızıl, kimi beyaz, kimi siyah, kimi de bunların karışımı (melez), kimi yumuşak, kimi sert, kimi kötü, kimi de iyi (huylu olarak dünyaya) geldi.”⁴⁹

Allah Teâlâ'nın, herkesin kendi mizaç ve karakterine göre hareket edeceğini⁵⁰ kitabında bildirmesinin yanı sıra bütün insanlar, yaratılıştan sahip oldukları fıtrat bakımından aynıdırlar. İnsanın yaratılışının bir amacı varsa, o da Yaratıcı'sına boyun eğmektir. Çünkü Allah, insanları ve cinleri sadece kendisine kulluk etmeleri için yaratmıştır.⁵¹ Allah'ı tanımayıp O'na iman etmemek, Allah'tan başkasına tapmak ise fıtrata aykırıdır. Göklerde ve yerde kim varsa, hepsi ister istemez O'na boyun eğmiştir. Sonunda ancak O'na döndürülüp götürüleceklerdir.⁵² Allah, ilk başta nasıl yarattıysa sonra onu tekrarlayacaktır. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır. İşte Allah bundan sonra aynı şekilde âhiret hayatını da yaratacaktır. Gerçekten Allah her şeye kâdirdir.⁵³ Buna inanmamak ise kudsî bir hadiste belirtildiği üzere âdemoğlunun Allah'ı yalanlaması demektir. Zira Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: “Kulun beni yalanlaması, onu ilk yarattığım gibi tekrar diriltemeyeceğimi söylemesidir. Hâlbuki ikinci yaratma bana ilk yaratmadan daha zor değildir.”⁵⁴ Yaratılışını unutarak tekrar dirilmeyi inkâr edenlere karşı Allah'ın cevabı gayet açık ve nettir: “De ki: ‘Onları ilk defa var eden diriltecektir. O, yaratılan her şeyi hakkıyla bilendir.’”⁵⁵

Yaratılış, her şeyin hangi amaç ve gaye ile yaratıldığına dair kâinatın sırrı üzerinde insanı düşünmeye sevk eden ve onun bu sırra bir kapı aralamasını sağlayan önemli bir konudur. Nitekim Yüce Allah Kur'ân-ı Kerîm'de kullarını, mahlûkat üzerinde sıkça düşünmeye sevk etmektedir: “Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri ardından gidip gelmesinde, insanlara fayda veren şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten indirip de ölü hâldeki toprağı canlandırdığı suda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde düşünen bir toplum için (Allah'ın varlığını ve birliğini ispatlayan) birçok deliller vardır.”⁵⁶

Yaratılış, Kur'an merkezli anlaşılması gereken bir olgudur. Bununla birlikte yaratılışa ilgili âyetlerin anlaşılmasında, Kur'an'ın indiği dönemdeki insanların bilgi düzeyi ve kavrayışlarının dikkate alındığı unutulmamalıdır. Gayba ait olan bu konunun gerçek mahiyeti Allah tarafından bilinmektedir. Allah'a iman eden bir kimse için ise, yaratılışın mahiyetinden çok gayesi önem arz etmektedir. Zira bir ölçü ve dengeye göre yaratılan her şey⁵⁷ insana eşsiz ve mükemmel bir yaratıcı olan Allah'ın varlığını ispat etmektedir. Şüphesiz, “Yaratmak da emretmek de O'na mahsustur.”⁵⁸ Allah Resûlü'nün yaratılışla ilgili sözlerini bu çerçevede düşünmek gerekmektedir.

Kaynak notları

1 B3190 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 1; B7418 Buhârî, Tevhîd, 22.

2 B7419 Buhârî, Tevhîd, 22.

3 B4684 Buhârî, Tefsîr, (Hûd) 2.

- 4 Alak, 96/15.
- 5 Enbiyâ, 21/104.
- 6 Fetih, 48/10.
- 7 Ankebût, 29/20.
- 8 İsrâ, 17/70.
- 9 Enbiyâ, 21/30.
- 10 Enbiyâ, 21/32.
- 11 Rahmân, 55/7.
- 12 Nâziât, 79/28.
- 13 Mülk, 67/3.
- 14 Mülk, 67/5; Enbiyâ, 21/33.
- 15 Enbiyâ, 21/33.
- 16 Nûh, 71/16.
- 17 Hicr, 15/19.
- 18 Nâziât, 79/30.
- 19 Nûh, 71/19-20.
- 20 Enbiyâ, 21/31.
- 21 T2526 Tirmizî, Sıfatü'l- cenne, 2.
- 22 B3340 Buhârî, Enbiyâ, 3; M480 Müslim, Îmân, 327.
- 23 T3956 Tirmizî, Menâkıb, 74; D5116 Ebû Dâvûd, Edeb, 110, 111.
- 24 Mü'minûn 23/12-14.
- 25 B318 Buhârî, Hayız, 17; M6730 Müslim, Kader, 5.
- 26 Ra'd 13/3.
- 27 Enbiyâ, 21/30; T2526 Tirmizî, Sıfatü'l-cenne, 2.
- 28 Lokmân, 31/10.
- 29 Ra'd, 13/3.

30 Kâf, 50/7.

31 Zâriyât, 51/49.

32 Yûnus 10/3.

33 Kâf, 50/38.

34 Rûm, 30/8; Ahkâf, 46/3.

35 Enbiyâ, 21/33.

36 Nâziât, 79/29.

37 Âl-i İmrân, 3/190.

38 Bakara, 2/117.

39 Hicr, 15/27; Rahmân, 55/15.

40 Fâtır 35/39.

41 Mü'min, 40/67; M7495 Müslim, Zühd, 60.

42 Bakara, 2/30.

43 Bakara, 2/33.

44 A'râf, 7/11.

45 A'râf, 7/12.

46 A'râf, 7/172.

47 B1385 Buhârî, Cenâiz, 92.

48 M6709 Müslim, Birr, 160.

49 D4693 Ebû Dâvûd, Sünnet, 16.

50 İsrâ, 17/84.

51 Zâriyât, 51/56.

52 Âl-i İmrân, 3/83.

53 Ankebût, 29/19-20.

54 N2080 Nesâî, Cenâiz, 117.

55 Yâsîn, 36/78-79.

56 Bakara, 2/164.

57 Kamer, 54/49.

58 A'râf, 7/54.

| Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Hadislerle İslâm, 1. Cilt, s. 231-242